

Spor o podstatu a kořeny environmentalismu

Autor: Ondřej Šlechta

Ekologická témata často štěpí politickou debatu na dvě nesmiřitelné poloviny, jejichž reprezentanti se ztotožňují tu s pravicovým, tu s levicovým světonázorem. Ochránářství přírody, jak si následně pokusíme ukázat, nemusí být nutně spjata s moderním rozdělením politiky, byť je na druhou stranu se samotným problémem modernity spjata téměř nerozlučně. V minulosti můžeme najít nejen revoluční environmentální názory (tak jak je dnes známe z vystupování lidí jako Daniela Cohn-Bendita, nebo organizací typu Nesehnutí), ale i reakční (kde se dostáváme na velmi tenkou plochu koketování s rasistickými teoriemi). Především je ale nutno vzít v potaz, že ochránářství přírody má co dočinění s „konzervací“, tedy uchováním něčeho co je nám drahé a co samou svou podstatou volá po ochraně a péči. A jak koneckonců upozorňují mnozí významní konzervativní autoři dneška, ty politické síly, považující se za „pravicové“, či „konzervativní“ dnes ekologické problémy trestuhodně pomíjejí.

Přitažlivost „putujících duší“ **Wandervögel**, jejichž smělé víkendové výlety za přírodou daly vzniknout celonárodnímu německému romantickému hnutí středostavovské mládeže se silným antiburžoazním a pohanským nábojem, byla svého času unikátní. Začalo se formovat první masové hnutí, které lze dnešní terminologií popsat jako „ekologické“ (někteří autoři dokonce pro Wandervögel používají výrazu „pravicoví hippies“). Pomyslný zelený prapor antiurbanismu, ochrany fauny a flóry, odporu proti technice a snaha o znovunalezení rovnováhy mezi člověkem a přírodou vskutku nepozvedli radikálové s kořeny v osmašedesátém. Dokonce ani „zelení“ politici, kteří létají ze střední Evropy na severní pól trybkáčem zkontrolovat stav tajících ker, či aktivisté, prosazující přesun vyřazených nezávadných ropných plošiny do norských fjordů, kde si jejich likvidace vyžaduje nepoměrně větší náklady a je větší zátěží pro ekosystém, než jejich potopení do oceánu. Kořeny „zeleného“ myšlení lze překvapivě nalézt především v antiosvícenecké (kontra)revoluci, nechápané ovšem výlučně v intencích politických „kontras“ jako byl Joseph de Maistre, nebo

Louis de Bonald.

Environmentalismus, ochránářství životního prostředí, které kupříkladu britský konzervativní filosof Roger Scruton etymologicky chápe jako odvozeninu ze slov „conservare“, popř. „conservation“ (uchovávat, konzervovat), a tedy jako jeden z principů konzervativní politiky, se stal po druhé světové válce téměř výlučně záležitostí post-materialistické levice. Vina ohledně toho, proč pravicové síly vyklidily toto pole své realizace svým ideovým protivníkům, ovšem neleží výlučně na oné většině „konzervativních“ stran, které poválečný vývoj zasvětily ideálům volného trhu na úkor témat kulturních a společenských, ale především na temném nacistickém dědictví, které si řadu ve své době revolučních ekologických principů přisvojilo ve snaze vědecky obhájit vize rasové čistoty a ospravedlnit vlastní mocenskou expanzi.

Podstata sporu

Za všechna knižní díla, dramaticky odsuzující konzervativní tendence v ekologii poukazem na „protiosvětské anti-humanitářství“, zmiňme studii německých sociálních ekologů Janet Biehlové a Petera Staudenmaiera *Ekofašismus* (1). Autoři, blízcí koncepcím teoretika anarchismu a kontrakultury Murraye Bookchina, ve svém díle vedou problematickou spojovací linii mezi romantismem, německými völkisch spolky a nacistickou Třetí říší. Určitá nepopiratelná afinita mezi například sympatizanty hnutí Wandervögel a v té době se objevujícími nacisty, je ovšem generalizována v generalizující hodnotící soud, přisuzující veškerému antimodernistickému zpochybnění kultu rozumu, nebo vnímání člověka jako součásti přírody zápornou hodnotu předešlých fašistických hrůz. Autoři ovšem zcela opomněli romantickou tradici, se kterou je spojené znechucení z osvícenecké iluze pokroku v celé Evropě a rozhodně nelze jen pro to některým romantickým autorům přisuzovat předznamenání fašismu.

Staudenmaier a Biehlová rovněž těžko mohou popřít především vlastní ideologickou motivaci, jejich počin se termíny „reakční“, „zpátečnický“ a „pokrokový“ jen hemží. Avšak jak zdůraznila již Hannah Arendtová, která některé teorie, mající sklon vidět v totalitních systémech znovuožití „archaických“ vzorů chování, nacismus rozhodně není vyústěním výhradně iracionalistických tendencí (byť ty na jeho zrodu bezesporu podíl mají, ovšem přisuzovat jim generický kód koncentračních táborů má stejnou logiku, jako spatřovat gulag a 100 milionů obětí komunismu již v Marxově *Kapitálu*). Staudenmaier a Biehlová tak podobně jako někteří další „sociální ekologové“, a „tmavozelení“ (z českého prostředí zmiňme například filipiku Hnědí a Zelení. Vzájemný boj, ale i prorůstání, šéfredaktora listu *„Romano Hangoš“* Pavla Pečinky), pro které je spojení ekologie s pravicí svatokrádež, zavánějící hnědou totalitou, se tak ukazují ve svých vývodech navýsost omylní a tendenční. Jejich teze o spojení ekologie a antimodernismu a antiracionalismu s fašistickým dědictvím navíc vyvrací i „ideologický soupeřnický“ Frankfurtská škola.

Zejména Theodor Adorno upozorňuje na to, že přednostní postavení techniky, ovládnutí světa člověkem a panství občanské subjektivity, nelze oddělit od pochopení systému trestaneckých a tedy i nacistických koncentračních táborů. Nacismus není vzpourou proti moderně, ale jejím zvráceným vyústěním. V tomto názoru jej podporuje i představitel francouzské „nové

pravice“ Alain de Benoist, který připomíná, že za některými nacisty akcentovaným ruralismem se ve skutečnosti skrývala pouhá politická vábníčka nejednotné nacistické ideologie. Za zdánlivým archaismem, tvrdí De Benoist, se Hitlerův režim zasazoval o modernizaci Německa. *„Stejně jako komunismus masově zaváděl metody taylorismu a fordismu – ovšem s tím rozdílem, že Sovětský svaz nikdy nepřekonal nedostatek, kdežto německá společnost již v Třetí říši znala začátky masového konzumu (!) – racionalizovala výrobu, propůjčila technice přednostní postavení (...) navzdory heslu „Blut und Boden“ nacismus výrazně přispěl k likvidaci německého selského stavu (...) a zatímco opěvoval ctnosti ženy v domácnosti („Kinder, Kirche, Küche“) poslal ji ve velkém množství do těžkého průmyslu.“* (2)

Současné environmentální hnutí kontrolují především pragmatické frakce tzv. „tmavozelených“ (viz například vítězství Bursíkova křídla v české Straně Zelených), zdůrazňující (a někdy na úkor skutečného zeleného programu) myšlenky tzv. filosofie osvobození, multikulturalismu a podpory demokracie, kteří se ale někdy dostávají překvapivě k nalezení styčných bodů s liberální pravicí (podpora amerického radaru ze strany bursíkovského křídla a pod jeho vlivem participace na Topolánkově vládě, salonní antikomunismus „zeleného“ senátora Štětiny atp.). Environmentální hlasy na pravici zůstávají roztržštěné a netvoří ucelený tábor.

Nezbývá tedy, než si položit otázku jak to, že pravice tak rychle vyklidila pole ekologické problematiky? Předně je nutné si uvědomit, že na poválečné krizi pravice, po jejímž překonání se vytrácí akcent na některá typicky konzervativní témata, se podepsaly především dva faktory. Zdiskreditování některých konzervativních elit spoluprací s nacistickým, popř. fašistickými režimy a poválečná ekonomická devastace Evropy, v jejímž světle byl vzestup socialistického tábora, umocněného vojenským vítězstvím SSSR, logický.

Celkem jiná situace byla pochopitelně v USA, kde pravice ztrácela především proto, že byla až příliš vytížena bojem se sovětským nepřítelem. V této situaci řešily pravicové síly dominantní pozici levice možná až velkým důrazem na liberální alternativu k socialistickému zřízení a protikomunistickou rétorikou. O několik let později, v době nástupu kontrakultury, byla řada témat (včetně ekologie) prakticky opuštěna a otevřen prostor k tomu, aby osmašedesátníci dokázali společnosti unavené otřepanou bipolární rétorikou a válečnými konflikty (které vesměs pravice podporovala) nabídnout na svou dobu pozoruhodně pestrý svět alternativy ke světu demonizovaného protivníka, který si zcela zbytečně nechal řadu zajímavých oblastí vlastní politické realizace zcizit.

Děti slunce

Ten, kdo čeká, že po vyslovení názvu „reakční ekologie“ bude následovat plejáda explicitních tradičně konzervativních a politicky radikálních myslitelů, bude nejspíš zklamán. Ekologické myšlení má hluboké kořeny a ne vždy bezprostředně souviselo s tím, co dnes chápeme jako „pravicovou“ politiku. Naopak, často mělo co dočinění s vysloveně antikřesťanskými transfiguracemi a postoji. Reakční ekologická antimoderna nezřídka akcentovala fenomény, související s „liberalizací“, často dokonce s komunitarismem (stejná práva ženám, zvířatům,

otevřenost ve věci sexuality), byť nebyla ovlivněna antropologií toho liberalismu, který chápeme jako politickou ideologii.

Mluvíme-li o kořenech environmentálního, popř. ekologického myšlení (v tom smyslu, jak jej v roce 1867 definoval Ernst Haeckel, a sice jako myšlení, založené na zdůraznění interakcí mezi organismy a jejich životním prostředím), nutně se dostáváme do doby definitivního upevnění křesťanství v Evropě. Je to křesťanství, které je mnoha autory obviňováno z rozvrácení harmonie mezi člověkem a přírodou (3). Dobře nám poslouží neblahý příklad evangelizace prostoru budoucího Německa. Výpravy vůči Sasům lze (nehledě na množství povražděných, odmítajících přijmout křest) považovat za první v jistém smyslu ekologickou katastrofu – výpravy mnichů, šířících evangelium, spojené s kácením posvátných hájů a ničením svatyní, zanechaly na tváři tehdejší střední Evropy nesmazatelnou stopu. O obrození teutonského ducha a zejména nalezení harmonického vztahu člověka k přírodě pak o několik staletí později usiloval křesťanský mystik mistr Eckhart. Za jisté předznamenání pozdějších romantizujících spolků 19. století usilujících o opětovné sepjetí s přírodou také můžeme považovat různé tzv. středověké „heretiky“, zejména Adamity, kteří „návrat k přirozenosti“ leckdy dováděli k „dokonalosti“ praktikováním úplné nahoty. Sám vrcholný středověk navíc přinesl tehdy v jistém smyslu „převratné“ myšlenky – zejména co se týče představ Viléma z Conches, který chápal přírodu jako entitu, oproštěnou od jakéhokoli duchovního principu (což okamžitě ústilo v představu, že lidské tělo je stvořeno přírodou a až následně do něj Bůh vdechne život). Rovněž by neměli zůstat opomenuti představitelé italské renesance, Marsilio Ficino a především Nicolló Machiavelli.

V roce 1796 překvapil dílem *Die Kunst das menschenlichce Leben zu verlängern* Christoph Wilhelm Hufeland, který zde poprvé použil výrazu „makrobiotický“ ve vztahu k výživě. Hufeland byl prvním, kdo se pokusil konceptualizovat vztah mezi člověkem a živou přírodou problematikou osobního chování a jednání – co se týče stravy a životního stylu. Ale až **Johann Wolfgang Goethe** provedl první novověký pokus o setření vzájemných hranic mezi přírodou a člověkem. Goethe, přítel Herderův, člen kulturní skupiny Sturm und Drang, bojující proti „faleši civilizace“, stoupenec naturfilosofie a vynikající literát, byl mimo jiné biologem. Zabýval se osteologií a botanikou a téměř padesát let před zformulováním Darwinovy teorie interpretoval součásti květu jako metamorfované listy a rostliny jako metamorfózy prorostlin.

Druhá polovina 19. století je bohatá na celou řadu osobností, volajících po znovunalezení harmonie mezi člověkem a přírodním okolím. Především se dostáváme do doby, kdy se Evropa mohutně industrializuje, což vyvolává nejen sociální otřesy a politické změny, ale i proměny krajiny a životního prostoru. Často se zapomíná, proč demonizovaná völkisch a antimodernistická hnutí odmítla industrializaci a průmyslový vývoj. Nikoli z vrozeného zpátečnictví, ale v obranné reakci na hypertrofovaný urbánní progres – zatímco ještě v roce 1870 byla německá populace ze dvou třetin rurální, kolem roku 1900 již byly dvě třetiny Německa plně urbanizovány. V Británii dokonce na postupující průmyslovou revoluci reagovali ruku v ruce toryové spolu s radikály. Odpor k rozvíjejícímu se průmyslovému zemědělství spojoval socialisty jako byl H.J. Massingham, torye jako byla lady Eve Balfourová a excentriky typu Rolfa Gardinera (4).

Počátky zmasovění životního stylu na konci 19. století vedou mnohé non-konformisty k odmítnutí civilizačních výtahů a snaze jít vlastní cestou. Ernst Moritz Arndt už v roce 1815, tedy na samém počátku industrializace Evropy, publikoval stať *O ochraně lesů a péči o ně*, za několik let na něj navázal Wilhelm Heinrich Riedl spisem *Pole a les*, kde vyzýval k boji za „práva divočiny.“ Začíná se také houfně objevovat vegetariánství, ale též nudismus (v roce 1904 se tomuto fenoménu v samostatném díle věnoval Richard Ungewitter) a kritika chemizace lidské hygieny. V roce 1860 publikoval bývalý pruský ministr Eduard Baltzer knihu *Die natürliche Lebensweise* („reforma života“), na svých sympoziích velebil vegetariánství a „přírodní životní styl“. Jeho přítel, malíř **Karl Wilhelm Diefenbach** reflektoval „životní reformu“ ve svých dílech. Spolu se svými dvěma žáky – Hugo Höpnerem (známého pod přezdívkou Fidus) a Gusto Gräserem se stali reprezentanty tzv. psychedelického umění, jehož velkým fanouškem byl například Hermann Hesse.

„V roce 1895 se objevuje mládežnické hnutí **Wandervögel**, které zakládá Hermann Hoffmann. Zprvu malá skupinka, pořádající výlety do přírody, jak bylo v úvodu zmíněno, se brzy rozroste do počtů několika desítek sympatizantů, považujících se za „tažné ptáky.“ Typický příslušník Wandervögel – věkově mezi 14-20 lety, se zajímal o životní prostředí, faunu a floru, preferoval dobrodružné přežívání v drsných podmínkách před civilizací, studoval myšlenky východních učení a velebil „pohanská“ božstva. „Putující duše“ se staly fenoménem zejména díky své typické charakteristice – to když desítky tyrolských čapek houfně procházely krajinou a prozpěvovaly tradiční lidové písně.

Dvacáté století: tradicionalismus i kontrakultura

Hnutí Wandervögel bylo významně ovlivněno filosofem **Ludwigem Klagesem**. Ten vydal své fenomenální dílo „Člověk a země“ u příležitosti legendárního míšeňského shromáždění Wandervögel v roce 1913. Klagesova esej, která se v Německu dočkala v 80. letech svého znovuvydání, je dodnes považována za dílo, které předjímalo řadu témat současného ekologického hnutí. Klages v něm zachycuje problém mizení jednotlivých živočišných druhů, narušení globální rovnováhy ekosystémů, odlesnění, zkázu domorodých kultur, růst měst a rostoucí odcizení člověka a přírody. Razantně zde odmítl křesťanství jako „strůjce iluze pokroku“, stejně jako kapitalismus a hypertrofii materiální spotřeby. Klages odvrhl kult rozumu, jehož převaha podle něj vede k „barbarským politickým následkům.“

Do podobných snah se zapojil i filosof **Martin Heidegger**. Jeho oslava „autentického bytí“ a nelítostná kritika moderní technologie ho rovněž řadí k předchůdcům současného ekologického myšlení. Nutno zdůraznit, že inspiroval především hlubinné ekology (5). Do této skupiny můžeme zařadit i kontroverzního italského filosofa **Julia Evolu**, který současnou kulturu Západu s jeho technicismem a materialismem považoval za úpadkovou formu liberalismu. Podobně jako v případě Klagese, i Martin Heidegger musel zejména po druhé světové válce čelit obviněním ze sympatií k nacismu (které skutečně choval a dokonce byl po určitý čas členem NSDAP) a podezření, že jeho myšlenky byly ovlivněny vpravdě antihumanistickými, až misantropickými pohnutkami. Samotný nacionální socialismus se vývoji lidí jako Riehl, Haeckel a Klages bezesporu inspiroval. Zůstává rovněž nepopíratelným faktem, že mnozí antimodernisté 19. století a stoupenci völkisch hnutí byli leckdy upřímnými

šovinisty a antisemity a houfně vstupovali do NSDAP.

Zatímco antimodernistická revolta vůči průmyslovému světu a racionalismu byla skeptická až nepřátelská k antropocentrismu, k lidstvu jako k celku, k přílišnému nadhodnocení „lidské esence“ na úkor přírody a ostatního živočišstva, nacistický pohled tyto tendence převrátil ve snaze ospravedlnit dominanci árijské rasy ve světě. Bez ohledu na to, že znečišťujícím průmyslníkem a bezohledným likvidátorem lesů mohl být stejně tak Němec jako Žid, nebo Slovan, byli právě Germáni v očích nacistů nositeli „vyšší kultury“ a jejich expanze předzvěstí nového splynutí člověka s přírodou. Je známo, že **Heinrich Himmler** a **Adolf Hitler** byli přísnými vegetariány, Hitler ve svých vizionářských snech dokonce sprádal plány na budoucí využití bioplynu z fekálií coby obnovitelného zdroje energie. Nacionální socialisté na druhou stranu ale také předpověděli využití vody, větru, nebo přílivových vln ve smyslu energie budoucnosti.

„Zelení“ nacisté jako **Alfred Rosenberg**, **Walter Darré**, nebo **Fritz Todt** si libovali v homeopatické medicíně a přírodním mysticismu, kdy nezdědka přirovnávali ekosystémy k árijské rase (například Darré v knihách označoval Židy za „plevel“) a plánovali budoucí „ekologické“ využití východních teritorií (Heinrich Himmler v roce 1942 vydal dekret „Jak zacházet se zemí ve východních teritoriích“).

Padesátá léta přinesla zcela nový fenomén: kontrakulturu, která byla nesena především na bedrech literárních děl tzv. „beat generation.“ Kontrakultura rezolutně odmítla stávající kulturu Západu, založenou na liberalismu (podobně jako v případě Evoly, nebo Heideggera!), konzervativní mravy (zejména ve vztahu k sexu) a prudérní morálku. Při bližším prozkoumání tohoto fenoménu zjistíme, že pozdější jev zvaný „hippies“ má překvapivě i alternativní výklad svého vzniku. Gordon Kennedy ve své studii *Children of the Sonne* v časopise **TYR** dokonce tvrdí, že typický zjev hippies (neholení, s dlouhými vlasy) má kořeny v Tacitově popisu „přírodního člověka“, tedy Teutona (!) z prastarých evropských hvozdů.

Hnutí hippies, jakkoli se v 70. letech naplno utopilo v laciném pacifismu a užívání drog, má kořeny v generaci „beatníků“, kteří byli silně inspirováni některými zásadními autory německé „anti-modernistické“ školy (především Nietzsche). Tak například Hermann Hesse se svým obdivem k jungiánské psychologii, východním filosofiím a esoterismu, silně oslovil **Jacka Kerouacka**. Inspirace přírodní filosofií a deziluzí z moderní doby se naplno projevila v Kerouackově románu *On the Road* („Na cestě“). V tomto také autor vypráví příhodu ze setkání s „přírodními muži“, tzv. **Nature boys** (6). Fenomén „nature boys“ má kořeny v roce 1948 v Kalifornii a jednalo se vůbec o první případ na Západě, kdy skupina lidí plně převzala filosofii *Naturmensch*. Nature boys lze dodnes potkat například v lokalitě kaňonu Topanga.

Panoptikum a realismus

Svého času nezůstalo v 90. letech ohledně sporu mezi „reakční“ a „tmavozelenou“ ekologií ušetřeno ani Česko. V roce 1999, brzy po vydání studie Staudenmaiera a Biehlové ji kritizoval ekologický publicista Jakub Kašpar, který ji vytýkal přílišnou generalizací, zjednodušení a stavěl se odmítavě k myšlence, že by ekologické hnutí mohlo být ovládnuto „mysticisty a

newagisty.“ (7)

Známým je ale případ Roberta Gruzovského, který byl v 90. letech členem SPR-RSČ a po jejím ústupu z Parlamentu vstoupil do Strany zelených. Vyskytly se i případy, jako například při volbách v roce 1997, kdy leták brněnské SZ volal po snížení trestní odpovědnosti a povinné práci vězňů. V roce 2002 kandidovala znojemská zelená kandidátka spolu s lidmi z okruhu podnikatele Petra Dušejovského ve snaze „zamezit kapsářskému řádění a skončit s ústupky vůči nepřizpůsobivým.“ Člen brněnské SZ Jan Tauš, vynálezce v oblasti větrných elektráren a soukromý detektiv, vystupující též jako Občanský ochránce lidských práv, adresoval členům SZ v červenci 2003 tuto výzvu: „Všechny Romy, kteří mají vstoupit do brněnské SZ je nutno prověřit, vyžádat si jejich trestní rejstříky, zjistit, zda mají stálé bydliště, zda nejsou stíháni soudem, atd., stejně jako by to mělo tak být u všech členů SZ (8).

Příznačná je i „aféra Pucherna“ z roku 2002. Václav Pucherna byl tehdy jako náměstek primátora pro životní prostředí v Ústí nad Labem nejvýše postaveným funkcionářem „staré“ SZ, v parlamentních volbách 2002 kandidoval za SZ na 1. místě v Ústeckém kraji. Před komunálními volbami na podzim 2002 ústecká koalice Puchernovy SZ a Bloku demokratických stran (ODA, ČSNS, KAN, Cesta změny, Naděje) navrhovala přestěhování některých, nájem neplatících obyvatel s asociálním chováním. Šlo především o Romy ze známé Matiční ulice a čtvrti Předlice. Vystěhování se mělo týkat podle lídra koaliční kandidátky Pucherny hlučných neplatičů, spojených s podsvětím. Nově vybudované sídliště z obytných buněk za městem měla střežit policie. „Termín ghetto odmítám, já bych to nazval spíš slumem“ (9) , prohlašoval Pucherna. Signifikantní byla reakce Ondřeje Lišky, reprezentanta „tmavozeleného křídla“, který požadoval Puchernovo okamžité vyloučení, poukazem na „zásadní rozpor základům politiky SZ.“

Co se týče anti-modernistických vlivů, inspirovaných Theodorem Adornem, či Erichem Frommem (dílo *Mít, nebo být?*), současná Strana Zelených se zdá být po někdejším bursíkovsko-liškovském převratu nasměrována na cestu pragmatismu a středovosti. Navíc alternativa Demokratické strany zelených po otevřeném vyznání její přední představitelky vůči sociální demokracii je zřejmě dopředu posmrtnou záležitostí. Koneckonců, nová levice se v českém prostředí nikdy nekonstitovala a přes jisté náznaky byla pohlcena konformismem a vyústila buď v „neotrockistickou“ pózu (P.Uhl) nebo humanitářství a podpis Projektu pro Nové Americké Století (V. Havel) Výjimkám patří čest, takovou je například Václav Bělohradský.

V každém případě zůstaly otevřeně rasistické nebo „reakční“ názory uvnitř SZ dočasnou okrajovou anomálií a konzervativní spektrum v Česku výraznější cestu k environmentálnímu myšlení zatím nenalezlo. Výjimku může tvořit ekolog Bedřich Moldan z ODS, který nedávno vydal knihu *Přeplněná planeta*, kde označuje fenomén globálního oteplování za vysoce rizikový jev současnosti (srv. například s názory Václava Klause).

Environmentalismus vycházející primárně z koncepcí Ernsta Haeckla, popř. z hlubinné ekologie a nezdůrazňující postojů sociálně-emancipačních hnutí je v Evropě (odhlédneme-li od aktuální „zelené“ módní vlny mnoha nacionálních socialistů) zastupován hojně Novou

pravicí. Její autoři, jako například Alain de Benoist, se na problematiku ochrany životního prostředí dívají celostně. Podle de Benoista se problematika ochrany životního prostředí musí zabývat především „otázkou hranic.“ *„Od jaké míry znečištění a ničení ekosystémů začne být život na Zemi nesnesitelný? Od kterého momentu bude možné pokračovat bez toho, abychom počítali s „přírodními zdroji“? (...) Je možné, aby ve světě, který je konečný, existoval nekonečný materiální rozvoj?“* (10) V manifestu „Nová pravice v roce 2000“ v kapitole „Proti démonii techniky“ prohlašují Charles Champetier a Alain de Benoist, že „proti ekonomické pýše (l'hubris) a technickému prometheismu stavíme smysl pro míru a hledání souladu“, podobně přemýšlí i reprezentant italské nové pravice, Marco Tarchi, který prohlašuje, že *„s odvoláním na celou řadu společných zájmů – sociální spravedlnost, vztahu člověka a přírody, obranu práva národů na sebeurčení (...) – cítím, že mám blíže k nějaké přijatelné levici, než ke všem pravicím, jež až dodnes existovaly.“* Patrně nejvíce kontroverzní, až extrémní současný proud radikálního environmentálního myšlení představuje finský misantrop, bývalý rektor Helsinské Univerzity a vášnivý rybář Pentti Linkola. Linkola podporuje deindustrializaci, obviňuje lidstvo z genocidy životního prostředí, odmítá vlastnit automobil, stejně jako vodovody a obdivuje eugeniku a speciálně nacistickou a stalinistickou genocidií politiku, jejichž strůjce chválí za „rozumný boj s přelidněním.“

Nejvíce při zemi tak pravděpodobně zůstává Roger Scruton, který, jak už bylo nastíněno v úvodu, představuje svébytný příklad konzervativního environmentalismu dneška. Scruton zůstává realistou a i když kritizuje mýtus volného trhu, připomíná, že svobodné podnikání sice potřebujeme, ale zároveň také vládu práva, které jej omezuje. Scruton pokračuje, „každému konzervativci je zřejmé, že naše bezohledná snaha dosáhnout osobního uspokojení podkopává jak společenský řád, tak životní prostředí na zemi.“ Vzorem by nám měl být Edmund Burke se svou koncepcí „konzervativní smlouvy“ mezi mrtvými, živými a ještě nenarozenými. Výstižně si všímá, že „obhajovat pomalé jídlo, pomalou dopravu a nízkou spotřebu energie ve společnosti, závislé na rychlém občerstvení, turistice, luxusním zboží a produkci odpadků nepřinese žádné volební hlasy.“ Je pravda, že vinou nerealistických romantických snů, toužících po návratu k primitivismu, je dnes téma ochrany životního prostředí prezentováno jako téma „nostalgických cvoků.“ V kontrastu s „uhlíkovým byznysem“ (Al Gore) si ale také Scruton všímá, že globální vize moderních environmentalistů mají na ekosystémy podobně destruuující vliv, jako bezohledná volnotržní honba za růstem a ziskem. Britský konzervativce nás nabádá, abychom environmentální otázky řešili na úrovni komunit, popřípadě jednotlivých států. Zkrátka je lepší, lapidárně řečeno, zamést vlastní dvorek a zahrádku, než nabízet okázalá globální zdanění, regulace a restrikce. Jak sympatické.

Poznámky:

- 1) BIEHLOVÁ J., STAUDENMAIER P.: Ekofašismus. Poučení z německé zkušenosti, Olomouc 1999.
- 2) DE BENOIST A.: Totalitarismus – komunismus a nacionální socialismus – jiná moderna 1917-1989, Brno 2009 – v tisku.

- 3) KENNEDY G.: Children of the Sonne: Wandervögel, Reformers, Hippies, Greens, Naturmenschen and Ferals, in: TYR – Myth, Culture, Tradition 3, Atlanta 2007, s. 197.
- 4) SCRUTON R.: Ochrana přírody jako konzervativní téma, in: Bulletin OI č. 208, Praha 2008, s. 3.
- 5) Hlubinná ekologie je přesvědčení, že příroda tu není proto, aby sloužila lidem, nábřž naopak. Člověk je chápán jako součást přírody, jinými slovy – jedním druhem mezi jinými.
- 6) Fenomén „nature boys“ má kořeny v roce 1948 v Kalifornii a jednalo se vůbec o první případ na Západě, kdy skupina lidí plně převzala filosofii Naturmensch. Nature boys lze dodnes potkat například v lokalitě kaňonu Topanga.
- 7) KAŠPAR J.: Hrozí nám zelení fašisté?, dostupné www na: <<http://www.ekolist.cz/recenze.shtml?x=2017958>>.
- 8) PEČINKA P.: Hnědí a zelení. Vzájemný boj, ale i prorůstání, dostupné www na: <<http://www.blisty.cz/art/36578.html>>.
- 9) Tamtéž.
- 10) CHAMPETIER CH, DE BENOIST A. : Manifest. Nová pravice v roce 2000, s. 19.

Zdroje:

- BIEHLOVÁ J., STAUDENMAIER P.: Ekofašismus. Poučení z německé zkušenosti, Olomouc 1999.
- CHAMPETIER CH, DE BENOIST A. : Manifest. Nová pravice v roce 2000.
- DE BENOIST A.: Totalitarismus – komunismus a nacionální socialismus – jiná moderna 1917-1989, Brno 2009 – v tisku.
- KAŠPAR J.: Hrozí nám zelení fašisté?, dostupné www na: <<http://www.ekolist.cz/recenze.shtml?x=2017958>>
- KENNEDY G.: Children of the Sonne: Wandervögel, Reformers, Hippies, Greens, Naturmenschen and Ferals, in: TYR – Myth, Culture, Tradition 3, Atlanta 2007.
- MILZA P.: Evropa v černých košilích, Praha 2005.
- PEČINKA P.: Hnědí a zelení. Vzájemný boj, ale i prorůstání, dostupné www na: <<http://www.blisty.cz/art/36578.html>>
- SCRUTON R.: Ochrana přírody jako konzervativní téma, in: Bulletin OI č. 208, Praha 2008.

Vyšlo v Revue Kontexty 4/2009.